

Кузін Н.В. к.е.н., доцент, завідувач кафедри
землевпорядкування та кадастру
Канівець О.М., ст. викладач
Сумський національний аграрний університет.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО СТАЛИХ АГРОЛАНДШАФТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стан земельних ресурсів України викликає все більше занепокоєння у зв'язку із прискореним зниженням родючості ґрунтів: знижується значними темпами якість гумусу, підсилюються ерозійні процеси, все більшого поширення набуває вторинне засолення й осолонцювання, розростаються ареали техногенно забруднених і порушених земель.

Сільське господарство – найбільш активна галузь, де взаємодіє суспільство і природа. Основними природними об'єктами, які зазнають негативного впливу в сільському господарстві, є землі сільськогосподарського призначення, якими визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності.

Значної шкоди сільськогосподарським землям завдає водна та вітрова ерозія. Необхідною умовою виникнення водної ерозії є стік поверхневих вод, або поверхневий стік. Проявляється водна ерозія у вигляді зливу або розмиву ґрунту. Умовою вітрової ерозії є вітер, швидкість якого достатня для переміщення часток ґрунту. Форми прояву – вітрова ерозія і пилові бурі. Розвиток даних явищ природи залежать і від діяльності або бездіяльності людей. Дійовими заходами щодо попередження негативної дії вітрової і водної ерозії є протиерозійні заходи, зокрема: створення полезахисних лісових смуг, застосування ґрунтозахисних сівозмін, безвідвального обробітку ґрунту із залишенням стерні, обробіток ґрунту впоперек схилів, смугове розміщення сільськогосподарських культур, збереження і посадка ґрунтозахисних лісових насаджень на берегах річок, ярах, балках.

Забруднення земель має різне походження. Одним із джерел із забруднення виступає процес сільськогосподарського виробництва, безпосередньо власниками землі або землекористувачами. Для підвищення врожайності сільськогосподарських культур господарства використовують агрохімікати, пестициди, мінеральні добрива, які призначені для боротьби з бур'янами, хворобами та шкідниками рослин. Це є передумовою негативних наслідків: забруднюється ґрунт, вода, повітря, погіршується якість урожаю сільськогосподарських культур, що згубно впливає на здоров'я людей.

Стан земельних ресурсів в сільському господарстві залежить і від того, наскільки науково обґрунтованим є проведення меліоративних робіт. Необґрунтоване проведення осушувальних робіт призводить до зниження рівня ґрунтових вод, виникнення пилових бур. Такі явища дуже ускладнюють екологічну ситуацію.

Негативні екологічні наслідки викликає і науково необґрунтоване обводнення та зрошення земель. Воно призводить до їх заболочення і засолення. З метою запобігання даних негативних екологічних наслідків, дієвим засобом є регулювання поливу полів, з метою недопущення псування земельних угідь.

Особливої уваги заслуговує питання рекультивації порушених земель. Рекультивація земель – повне або часткове відновлення земель, порушених попередньою господарською діяльністю; комплекс робіт щодо відновлення продуктивності і господарської цінності земель, поліпшення умов навколишнього середовища.

Порушення земель відбувається при розробці родовищ корисних копалин, виконанні геологорозвідувальних, дослідницьких, будівельних та ін. робіт. При цьому порушується або знищується ґрунтовий покрив, змінюється гідрологічний режим, утворюється техногенний рельєф тощо. В результаті рекультивації земель на порушених землях створюються сільськогосподарські та лісові угіддя, водойми різного призначення, рекреаційні зони, площі для забудови. У зв'язку зі збільшенням порушених земель рекультивація стала невід'ємною частиною охорони і відтворення земельних ресурсів.

Найважливішим завданням формування екологічно сталих агроландшафтів в сучасних умовах є збереження та відтворення родючості ґрунтів. Використання землі як засобу виробництва веде до зниження її продуктивних властивостей. З цією метою власники та землекористувачі, в тому числі орендари земельних ділянок, зобов'язані здійснювати заходи щодо відтворення родючості ґрунтів. До основних заходів по збереженню, відновленню, поліпшенню ґрунту належать дії по боротьбі з вітровою та водною ерозією, з безгосподарним ставленням до земель, а також запобігання та ліквідація наслідків забруднення ґрунту.

